

одночасно слугувати підтвердженням виключно цього висновку, як його невід'ємної частини. Кожен з цих додатків в обов'язковому порядку має бути підписаний експертом особисто та містити пояснювальні надписи [4].

Основні висновки. Отже, висновок експерта являє собою одне з джерел доказів, передбачених КПК України, займаючи при цьому особливе місце в системі доказів. Так, аналіз статей 101 та 102 КК України дозволив нам з'ясувати, що висновок експерта, з одного боку, є новим доказом, створеним ним на підставі отриманих результатів дослідження з використанням спеціальних знань та навичок, а з іншого – за формою та змістом - офіційним документом, оскільки містить всі необхідні реквізити.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 30.10.2021)
2. Шульженко А.В. Експертний висновок як доказ у кримінальному процесі URL: http://www.pp-law.in.ua/archive/1_2017/22.pdf (дата звернення 30.10.2021)
3. Воробчак А.Р. Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному провадженні URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12104/Воробчак%20А.Р..pdf?sequence=3&isAllowed=y> (дата звернення 30.10.2021)
4. Юнацький О.В. Конспект лекцій з дисципліни «Експертологія» URL: <https://dduvs.in.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1130/3.1.pdf> (дата звернення 21.10.2021)

Волкова А.О.

здобувач вищої освіти ННІП ПФПНП
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Березняк В.С.

доцент кафедри кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ

Злочинність неповнолітніх являється однією з найбільш актуальних проблеми сучасного суспільства, частка в загальній структурі злочинності незмінно висока, крім цього залишається незмінним суспільна небезпечність діянь, що вчиняється неповнолітніми особами. Покарання - це способів реакції суспільства на протиправну поведінку неповнолітніх. Але при вирішенні проблеми відповідальності неповнолітніх за скоєні злочини, необхідно

враховувати, що навіть неповнолітній, який вчинив злочин, через свій вік є об'єктом підвищеного правового захисту. Це визначає особливу структуру системи поводження з неповнолітніми правопорушниками та наявність у ній специфічних засобів впливу на осіб зазначеної категорії.

Установлюючи ці особливості, законодавець виходив з психологічної характеристики цього віку – нестійкості психічних процесів, відсутності достатнього життєвого досвіду, знань і навичок, соціальної поведінки. Зазначені особливості не протиставляються загальним інститутам відповідальності та покарання, а деталізують щодо неповнолітніх зміст і межі загальних інститутів, виходячи з реальних особистих особливостей неповнолітніх. Законодавець визнає, що неповнолітній – це злочинець особливий, який потребує не лише примусового впливу, але і захисту з боку суспільства та держави. У зв'язку з цим кримінальна відповідальність неповнолітніх, особливо у формі покарання, коригується низкою спеціальних норм [1].

Відповідно до ст. 98 ККУ до неповнолітніх можуть застосовуватися такі основні покарання як: штраф, громадські роботи та виправні роботи, арешт та позбавлення волі на певний строк, а як додатковий - штраф та позбавлення права обіймати певні посади або займатися певними видами діяльності [1].

Насамперед, слід зазначити, що зміст та умови застосування передбачених ч. 1 ст. 98 ККУ видів покарання неповнолітніх мають певні особливості порівняно з такими ж покараннями у разі їх застосування до повнолітніх осіб. Відповідно до ч. 1 ст. 99 ККУ штраф застосовується лише до неповнолітніх з самостійним доходом, власними коштами або майном, яке може бути вилучене. Частина 2 цієї статті передбачає, що розмір штрафу, у тому числі за скоєння злочину, за який передбачено основне покарання лише у вигляді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, встановлюється судом залежно від тяжкості злочину та з урахуванням майнового стану неповнолітньої особи в межах до п'ятисот встановлених законом неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [1].

Значно пом'якшені і такі види покарань, як громадські та виправні роботи. Згідно зі ст. 100 Кримінального кодексу України ці види покарання можуть бути призначені лише неповнолітнім віком від 16 до 18 років. Терміни цих покарань набагато коротші: громадські роботи можуть бути призначені строком від тридцяти до ста двадцяти годин і полягають у виконанні робіт у вільний від навчання час або основної роботи, їхня тривалість не може перевищувати двох годин на день; строк виправних робіт встановлюється від двох місяців до одного року та здійснюється за місцем роботи, а відрахування у дохід держави визначається судом у розмірі від п'яти до десяти відсотків [1].

На підставі статті 101 КК арешт полягає у триманні неповнолітнього в умовах ізоляції в спеціально пристосованих установах і може призначатися тільки неповнолітнім, які досягли на момент постановлення вироку шістнадцяти років, на строк від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб. Позбавлення волі згідно з частиною 2 ст. 102 КК узагалі не може бути призначене неповнолітньому, який вперше вчинив злочин невеликої тяжкості. Покарання у

вигляді позбавлення волі особам, які не досягли до вчинення злочину вісімнадцятирічного віку, може бути призначене на строк від шести місяців до десяти років, крім випадків, передбачених пунктом 5 частини третьої цієї статті [2].

Аналіз норм кримінального законодавства свідчить, що застосування до осіб, які на момент винесення вироку не досягли шістнадцятирічного віку, такі покарання, як громадські роботи та виправні роботи, а також арешт не передбачено законом. У зв'язку з цим на сьогоднішній день позбавлення волі є найпоширенішим видом покарання за скоєння тяжких та особливо тяжких злочинів, що призначаються неповнолітнім. Але таке покарання для зазначеної категорії осіб дуже негативно впливає на їх індивідуальні якості.

Зробивши аналіз практики застосування кримінального покарання щодо неповнолітніх можна зробити висновок, що призначення позбавлення волі, а також у багатьох випадках звільнення від відбування покарання з випробувальним терміном вважаються практично правильним заходом при реалізації кримінальної політики щодо неповнолітніх. Вікові особливості неповнолітніх та специфіка вчинених ними злочинів, свідчить про необхідність розробки таких покарань, в яких акцент зміщується з каральних на виховні та профілактичні заходи. Таким чином, розробка теоретично обґрунтованого та практичного комплексу заходів кримінально-правового впливу на неповнолітніх, які вчинили злочини з метою виключення в ньому переваги позбавлення волі, оскільки це покарання, як ніяке інше, впливає на життя неповнолітнього, і, як правило, змінює його поведінку на більш негативну.

Отже, у майбутньому такі питання, як постановка мети покарання неповнолітніх та розробка спеціальних систем покарання для неповнолітніх осіб, що ґрунтуються на результатах соціологічних та кримінологічних дослідженнях та закордонних держав, потребують поступового та системного вирішення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 3 серпня 2020 року. К.: Паливода А.В., 2020. 292 с.
2. Казначєєва Д.В. Проблеми призначення покарання щодо неповнолітніх. Вісник кримінологічної асоціації України. 2020. № 1(22). С. 1-7.